
ОСНОВНА ТЕМА

Др *Мирко* ВАСИЉЕВИЋ
редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду,
председник Спољнотрговинске арбитраже при Привредној
комори Србије

ПРИВРЕДА И НОВИ ГРАЂАНСКИ ЗАКОНИК СРБИЈЕ*

Резиме

У овом чланку аутор критички анализира решења Нацрта Грађанског законика Србије (ГЗС), како у односу на постојећи Закон о облигационим односима (ЗОО), тако и у односу на домаће релевантне иностране регулативе у неким референтним земљама, односно у међународним или регионалним пројектима. Како одговори на ова питања захтевају преходни одговор на питање оправданости својеврсног покрета кодификације, као и одговор на питање домаћа и значаја првог грађанског законика модерне Србије (1844), то аутор најпре расправља ова питања и заузима у основи позициван став. Такође, аутор изражи одговор на питање да ли је нови Грађански законик Србије – потреба и/или нужности и одговара потврдно: и потреба и нужности. Следе затим критичка разматрања: основних одредаба Нацрта ГЗС, одредаба регулативе уговора у привреди – општи и посебни део, одредаба регулативе банкарских односа и одредаба регулативе харџија од вредности. Дајући у основи позициван суд о Нацрту ГЗС, аутор ипак критикује сам његов приступ регулативи банкарских односа и регулативи харџија од вредности, залажући се за још рестриктивнији приступ код банкарских односа (посебно због честих промена и примата аутономне међународне регулативе) и кохерентнији приступ систему харџија од

* Рад је написан у оквиру вишегодишњег пројекта Правног факултета Универзитета у Београду *Идентификација и обрада Србије* (2015).

вредности (имајући у виду такође чињеницу да и овде постоје бројни други домаћи и међународни извори).

Кључне речи: *кодификација, привреда, Грађански законик, оштри уговорна правила, уговори у привреди, банкарски послови, харџије од вредности, посебно о поштовкама реулајиве уговора у привреди (оштри и специјализовани гео).*

І О значају покрета кодификације

Данас, као и почетком деветнаестог века, у струковној правничкој јавности постоји велика подељеност између присталица „покрета кодификације“, који изнедрјује акте кодификације – законике, и противника овог покрета – антикодификатора. Оставимо ли по страни аргументе који су у некој секундарној равни и задржимо ли се, за потребе ове расправе, само на „носећим“ аргументима, онда би се о овој важној теми могло резонovati на следећи начин. Најпре, у прилог кодификације свакако иде: прављење правних споменика трајније вредности, који обележавају једно дуже време, дижући ниво правне свести и културе, а тиме и ниво правне сигурности и вршећи снажан утицај на правне културе ближег или даљег окружења. С друге стране, против кодификације, посебно у трговинскоправној материји, могла би се истаћи динамика пословног живота, која не трпи законске фиксације чвршћих законских правила, која се као таква теже мењају и тиме могу да буду кочница пословних потреба и, уместо да служе логици развоја, управо су супротна логици живота и његова кочница.

На овом размеђу свакако се нашао и француски законодавац почетком деветнаестог века. Имајући у виду друштвене околности које су тада владале у револуционарној Француској и ниво друштвеног развоја (почеци: озбиљнијег развоја капитализма, приватне иницијативе, слободе уговарања и слободе предузетништва, утемељења светости приватне својине, трговине као универзалног, а не сталешког права), ово размеђе је било још израженије и изоштреније. Са ове дистанце посматрано, видљиво је колика је била мудрост француског законодавца, потпомогнутог одлучном политичком вољом самог Наполеона, да се у условима таквог размеђа ипак одлучи за покрет кодификације и да већ на самим почецима деветнаестог века трајно утемељи *пет великих „Наполеонових законика“: Le Code civil (1804),¹ Le Code de procédure civile (1806), Le Code*

1 Вид. J. Bouineau, J. Roux, *200 ans de Code civil*, Париз, 2004; *Двестоотине година од доношења Француског грађанског законика – Утицај Француског грађанског законика на српско право, зборник радова*, Правни факултет у Нишу, Ниш, 2006.

de commerce (1807), *Le Code pénal* (1810) и *Le Code d'instruction criminelle* (1811). Колико би само правна култура на светским просторима, као универзална вредност, била осиромашена да мудрост ове природе није однела превагу?!

На сличним размеђима, као и Француска, истина, нешто касније у истом веку, нашла се и једна мала земља на „брдовитом Балкану“ – Србија, која тек што је са два народна устанка (1804. и 1815) против скоро петовековне владавине Отоманске империје отпочела борбу за ослобођење, у условима још владајућег феудалног уређења,² са неписменим владаром (Милош Обреновић), креће истим путем. Тако је Србија, иако још увек потпуно неослобођена, међу првим европским земљама³ донела свој Грађански законик (1844),⁴ под великим утицајем аустријског Грађанског законика (1811) и у одређеној мери и *Code civil*-а (1804).⁵ Он је био на снази пуних сто година, све до 1946. године (када је

2 Вид. С. Стојичић, Н. Ранђеловић, „*Code civil* у Србији после четрдесет година – Француски и Српски Грађански законик, друштвене прилике у време доношења“, у: *Двестотинице година од доношења Француског грађанског законика – Утицај Француског грађанског законика на српско право, зборник радова*, Правни факултет у Нишу, Ниш, 2006, стр. 141–153.

3 У набрајању грађанских законика који су претходили српском, њихов број није тачно навођен, чак и у случајевима када се позивало на нека прецизнија истраживања. Посебно, *Молдавски грађански законик* (такозвани *Калимахов кодекс*) из 1817. године једва да је познат међу нашим правним историчарима. Тако на пример О. Станојевић (О. Станојевић, С. Аврамовић, *Ars rhetorica*, Београд 2002) пише (127): „Ми смо донели Грађански законик, као четврта нација Европе (одмах после Француске, Аустрије и Холандије) у време када је у земљи било једва пет-шест људи који су умели да га прочитају и разумеју.“ Ова констатација о „четвртој нацији“ прихватана је од каснијих правних писаца. Д. Николић у расправи „О Хацићевом пројекту Српског грађанског законика“, објављеној као пропратној студији уз Хацићеву докторску дисертацију (*О узроцима развода брака, према учењу Источне православне цркве Христове*, Матица српска, Нови Сад, 2010, стр. 179–199), наводи (191) да су оригиналну кодификацију грађанског права у савременом смислу тада имале следеће земље: Баварска (*Codex Maximilianeus Bavaricus Civilis* из 1756. г.), Француска (*Code civil des Français* из 1804. г.) и Аустрија (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* из 1811. г.). Међутим, ни ово истраживање не узима у обзир *Зајадно италијански законик* (*Westgalizisches Gesetzbuch*), дело великог аустријског правника Карла Антона фон Мартинија (*Karl Anton von Martini*), који је ступио на снагу 1. јануара 1798. године (вид. С. Шаркић, Д. Поповић, *Велики правни системи и кодификације*, Нови Сад, 2012, стр. 132), *Баденски грађански законик*, који је под називом *Badisches Landrecht* представљао рецепцију француског *Грађанског законика* и примењивао се у Великом Војводству Баден од 1. јануара 1810. до 31. децембра 1899. године, као и Молдавски (тзв. *Калимахов кодекс*, 1817).

4 У правној литератури Законик се најчешће означава на овај начин, али прави назив је Законик Грађански за Књажевство Србско, обнародован на Благости 25. марта 1844. године.

5 Б. Благојевић, „*L'influence du Code civil sur l'élaboration du Code civil serbe*“, *Revue internationale de droit comparé*, 1954, стр. 733–743.

укинут законом револуционарних власти). Србија је такође међу првим европским земљама (годину пре доношења немачког Трговачког законика – 1861, који је замењен Законом из 1897, који је ступио на снагу 1900) донела и Трговачки законик (1860), под директним утицајем француског *Code de commerce*-а (1807).⁶

Одричући се маниром „лаке памети“ својих споменика правне културе, са којима је почела да корача раме уз раме са водећим нацијама и државама Европе већ у XIX веку, српског Грађанског (1844) и српског Трговачког законика (1860), рађених под директним или индиректним утицајем француског *Code civil*-а и *Code de commerce*-а, ношена буром историјске матице, Србија је сама себе ставила у позадину правне цивилизације, одустајући у међувремену и од система двојности регулативе трговачких и грађанских послова доношењем у уједињеној држави Закона о облигационим односима (1978), рађеног на основама Скице за Законик о облигацијама и уговорима чувеног професора М. Константиновића (Правни факултет у Београду),⁷ иначе француског ђака. Ако се Србија коначно призове памети и престане сама себе да потцењује, ова два престижна правна документа, морала би бити основа за будући Грађански законик Србије (одлуком Владе Републике Србије из 2006. године образована је радна група, чији је члан и потписник овог рада, којом руководи професор Правног факултета Универзитета у Београду – академик С. Перовић, такође француски ђак), који би морао пронаћи „систем“ за правни континуитет са Грађанским закоником из 1844. године.⁸

II Први Грађански законик модерне Србије (1844)⁹

Историјски је неспорно да је неписмени књаз Милош својом одлуком 1829. године иницирао доношење овог законика, иако такође није

6 Вид. М. Васиљевић, „Le Code de commerce français (1807) en tant que modèle-exemple du Code de commerce serbe (1860)“, у: *Bicentenaire du Code de commerce 1807–2007*, Париз, 2008, стр. 687–693.

7 М. Константиновић, *Облигације и уговори – Скица за Законик о облигацијама и уговорима*, Београд, 1969 – Скица.

8 После вишегодишњег рада, Комисија за израду Грађанског законика промовишући (март 2015. године) Нацрт Грађанског законика Републике Србије (радни текст за јавну расправу), то је управо и учинила у преамбули: „настављајући развој правне културе и законодавства Републике Србије, које посебно изражава Грађански законик из 1844. године, *усијошављајући континуитет кодификације грађанској права...*“

9 Средњевековна Србија имала је такође свој законик: године 1349. на државном заседању у Скопљу проглашен је Законик цара Душана (*Душанов законик*) – Би-стрички препис.

спорно да то није израз његовог слободног уверења о таквој потреби уређења правног живота у устаничкој Србији, већ је израз објективних потреба каналисања растућег народног незадовољства због његове личне владавине и опште правне несигурности у Србији. Књаз је више пута јавно изражавао своје наводно задовољство због рада на законнику, али је његово лично убеђење било и остало да је боље владати и управљати без закона, јер „онако се човек веже за артију, па не може да чини ни зла ни добра“.¹⁰ Да му ипак није било озбиљно стало да се посао израде грађанског законика заиста и приведе крају, сведоче честе промене у саставу *Законодајелне комисије*. Књаз је тако добијао на времену, исправно проценивши да су у конкретним околностима већ и само постојање и рад Комисије сигурна одбрана од оних који су га оптуживали због владавине без писаних закона.

У првој фази рада на грађанском законнику (од јуна 1829. до почетка 1831. године) Књажева стварна немотивисаност је доста успешно прикривана. Када је, међутим, после вишегодишњег и често прекиданог рада *Законодајелна комисија* (Димитрије Давидовић, Вук Караџић) ипак завршила Нацрт грађанског законика (по угледу на Наполеонов Кодекс) и предала га Књазу, он се према њему понео потцењивачки. Није желео ни да се до краја упозна са његовим садржајем јер му се, пише у писму од 31. марта 1834. године, учинило да су „ти људи који су те законе писали били пијани или сасвим луди“.¹¹ Вероватно подржан и од неких својих истомишљеника, Књаз је тада одлучио да практично анулира рад прве Комисије и да све крене испочетка, као тобожња исправка грађанског законика коју ће урадити друга Комисија („законопоправителна“). Књажево изненађење и нескривено чуђење над садржином овог Нацрта грађанског законика који му до краја није ни читан, само потврђује тезу да га садржинска страна рада на законима није ни интересовала.

Убрзо, Књаз шаље 10. априла 1834. године писмо (насловљено са *Славној закономодравајелној комисији*), у којем каже да је сазнао како су аустријски грађански закони краћи и разговетнији од француских, те предлаже да се и они користе приликом преправке Нацрта грађанског законика.¹² То је било довољно да рад на грађанском законнику сасвим замре све до 1837. године, када у Србију долази пречански Србин Јован Хаџић, коме се поверава израда овог законика. Вук Караџић изричито тврди да је пре његовог доласка у Крагујевац Димитрије Давидовић био

10 В. Караџић, *Историјски сјиси*, Просвета, Београд, 1969, стр. 236.

11 Милошево писмо Законоправителној комисији од 31. марта 1834. године, *Пороџа*, 1881, стр. 302-303.

12 *Пороџа*, 1881, стр. 303.

одредио да се има преводити управо француски *Code civil*. Када је Вук предложио неки другачији начин рада, Давидовић је одговорио „да то не може бити, јер се закони морају писати у Крагујевцу и управо по Законику Наполеонову“.¹³

Јован Хаџић као свестрана и једна од најобразованијих личности свог времена,¹⁴ радио је предано на тексту будућег грађанског законика. Изванредно правничко образовање и широка култура, омогућили су му да у овом послу далеко надмаши своје претходнике и Србији подари текст законика који ће на снази остати читав један век.¹⁵ Захваљујући прегалаштву Хаџићевом, Грађански законик за Књажевство Србско угледао је светлост дана на Благовести (25. марта) 1844. године.¹⁶

Ни након 170 година од доношења СГЗ не престају живе расправе о карактеру, квалитету и његовим правним дOMETИМА. Полемике у вези са истинским квалитетом и доприносом Хаџићевог текста започеле су готово након самог његовог објављивања. Сматрајући га у почетку сувише либералним, касније доста конзервативним, ретке су у Србији биле похвале. Неретко се истицало да овај законик није ништа друго до скраћена верзија Аустријског грађанског законика, посебно имајући у виду распоред материје у њему.¹⁷ Осим чињенице да је овим закоником

13 В. Караџић, *нав. дело*, стр. 301.

14 Школовао се у Будимпешти и Бечу, а на овом потоњем је стекао и докторат. Био је до краја оштар и упоран противник реформе српског језика коју је спровео Вук Караџић. Био је и један од оснивача и први председник Матице српске и дописни члан Друштва Српске Словесности и Српског Ученог Друштва. Вид. М. Кићовић, *Јован Хаџић (Милош Свејић, њсеудоним)*, Нови Сад, 1930.

15 Српски грађански законик је формално укинут 1946. године, вољом револуционарних власти, доношењем познатог Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације.

16 Занимљиво је при том да успешан завршетак дугогодишњих законодавних напора није пао у део оних који су их духовно инспирисали (Вук Караџић, Димитрије Давидовић), нити кнезу Милошу, који их је са позиције владаоца подржавао, него Јовану Хаџићу и кнезу Александру Карађорђевићу, којима је, по неким писцима, незаслужено припала слава. Али, истине ради, треба рећи да у оваквом исходу поред историјске неумитности има и неке божанске правде. Вук Караџић, на име, није имао правничко образовање, као уосталом ни Д. Давидовић.

17 Материја је у СГЗ изложена у уводу и три дела, баш као и у АГЗ. Међутим, овакав став је подложен критици чак и летимичним погледом на текст Српског грађанског законика. Премда не увек високог квалитета, неке одредбе, а посебно оне о породичној задрузи, наслеђивању женске деце оригинални су доприноси Хаџићевог рада. У новије време, на линији оваких ставова, у контексту *и*зв. *и*теорије о *и*равним *и*рансијланцима америчког професора Универзитета у Џорџији и једног од водећих романиста, А. Вотсона (Alan Watson, *Правни и*рансијланци – *и*рисију иуредном *и*раву, Београд, 2000) посматра се и наш СГЗ, олако се карактеришујући као класичан пример у прилог овој теорији. Међутим, чини се да се и самој теорији, а посебно оцени да је СГЗ добар пример правног транспланта,

у Србији правно санкционисана и потврђена неприкосновеност приватне својине (што је било формулисано као опште правило) и слободе (индивидуалне и колективне), потврђено укидање феудалних односа, промовисано тржиште и проглашена потпуна слобода уговарања, што је оцењивано као значајан домет, све друго било је предмет оштрих критика и оспоравања.¹⁸

Ступање Законика на снагу у феудалној земљи каква је још тада била Србија означавало је велики тренутак у животу народа. На раскршћу историјских ветрометина, српски народ је развој свога права везао за просторно најближе, аустријско, право. Непосредно после доношења и ступања на снагу СГЗ је одиграо важну улогу у афирмисању правне свести и значаја правне културе. У сваком случају, у тренутку ступања на снагу и непосредно после доношења, СГЗ је означавао велико достигнуће, већ и самом чињеницом што је Србију сврстао међу малобројне европске земље које су у то доба имале кодификовано грађанско право. Али, како је време одмицало, добре стране Законика све више су бледеле и повлачиле се у други план, док су се рђаве стране испољавале све видљивије. Убрзо, постало је сасвим јасно да је Законик једно прилично несавршено законодавно дело (неоригинално дело и слабије од свог изворника Аустријског грађанског законика), да су многа од његових решења незадовољавајућа и да би било могуће и пожељно изградити нови грађански законик.¹⁹ Правни теоретичари најчешће су критиковали решења у породичном²⁰ и наследном праву,²¹ која су означавала дискриминацију жена и неравноправност женске са мушком децом у погледу наслеђивања.

Како је време више одмицало, слабости су све више долазиле до изражаја, успоравајући напредак грађанског права у Србији. То што је пропуштена прилика да се законик благовремено замени новим, разуме се, не може се уписивати у кривицу његовом творцу.

могу упутити озбиљне критике и другачији одговори. СГЗ препун је решења која директно одговарају римском класичном праву, а неретко су, или у супротности са АГЗ-ом или их у тој кодификацији уопште нема. С друге стране, присутне сличности, међутим, нису последица било какве трансплантације (правне позајмице), него заједничког правничког мишљења (*communio opinio doctorum*) заснованог на изворишту римског права.

18 Р. Гузина, „Историјски осврт на карактер и значај Српског грађанског законика од 1844. године“, *Историјски гласник*, бр. 2/1949, 29 и даље.

19 Упор. Т. Никчевић, *Посланик и њокушаји прераде Грађанског законика Кнежевине Србије*, стр. 36 и даље.

20 Вид. Михаило П. Јовановић, *Наша нова кодификација*, Споменица Мауровићу, Београд, 1934, стр. 26-27.

21 С. Јовановић, *Јован Хаџић*, Геца Кон, Београд, 1936, стр. 90-94.

III Нови Грађански законик Србије – потреба и/или нужност

После свих пропуштених прилика, чини се да је ипак зрело време за нови Грађански законик Србије. Разлози за то налазе се, свакако, не само у равни потребе рационализације важећег законодавства и његовог критичког сагледавања у том контексту, већ и због историје наше правне културе и потребног искорака ка владавини права и правној сигурности. Свака кодификација Грађанског права, сама по себи, увеличава богатство правне заједнице и доприноси стабилности правних установа, као и уједначавању правне праксе и тиме и дизању прага правне сигурности на путу успостављања пуне владавине права. Кодификација грађанског права омогућава свим субјектима права, како физичким, тако и правним лицима, да на једном месту имају корпус свих грађанских субјективних права и слобода.

Уз претходно, у овом тренутку процес приватизације „недефинисаног концепта друштвене својине“ приводи се крају, а увелико су у Србији право грађанства стекле све форме привредних (трговачких) друштава, које своје утемељење заснивају на приватној својини, индивидуалној или разним формама колективне приватне својине (сусвојина, акционарска својина, задружна својина, ортачка својина). „Развенчавање“ државе од директног вођења привредних субјеката, посебно комерцијалних делатности које нису од јавног интереса, такође је при крају. Овим се стварају потребне претпоставке за слободу привредних субјеката заснованој на приватној својини (индивидуалној и колективној), као и за равноправност и контролисаност (уз механизме јавности) државне помоћи привредних субјеката у јавној својини (државној или својини територијалних јединица). Јасна својинска профилисаност и таква профилисаност привредних субјеката неопходне су претпоставке универзално препознатљивих правних института, чиме је обезбеђена њихова дуговечност, што је већ препоручљив оквир за законодавни акт кодификаторске природе. Дакле, нови Грађански законик Србије је истовремено и потреба и нужност.

Потреба, првенствено стога што парцијално, непотпуно и неусклађено важеће законодавство у области грађанскоправних односа у Републици Србији захтева да се изврши модерна кодификација стварноправних, облигационих, породичних и наследноправних односа, на основу досадашњих сазнања правне науке, пословне и судске праксе. Нужност, првенствено стога што, у тако значајној области за што квалитетнији живот грађана и још успешније функционисање њихових свих форми удруживања, треба законска решења усагласити са ратификованим

међународним конвенцијама (које ратификацијом постају интегративни стуб домаћег права),²² међународним стандардима, а нарочито са развојем савременог уговорног права²³ и са основним интенцијама развоја уговорног права Европске уније.²⁴

Уставни основ за доношење Грађанског законика садржан је у одредбама Устава које предвиђају да Република Србија „уређује и обезбеђује остваривање и заштиту слобода и права човека и грађанина“, као и у одредбама према којима Република Србија уређује и обезбеђује „својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине“, као и „друге економске и социјалне односе од општег интереса“. Такође, уставни основ за доношење Грађанског законика садржан је и у одредби према којој грађани и породице имају „право на социјалну заштиту, чије се пружање заснива на начелима социјалне правде, хуманизма и поштовања људског достојанства“, као и у одредбама којима се „јемчи мирно уживање својине и других имовинских права стеченим на основу

22 „Потврђени међународни уговори и општеприхваћена правила међународног права део су правног поретка Републике Србије. Потврђени међународни уговори не смеју бити у супротности са Уставом.

Закони и други општи акти донети у Републици Србији не смеју бити у супротности са потврђеним међународним уговорима и општеприхваћеним правилима међународног права“, Устав Републике Србије – Устав РС (*Службени гласник РС*, бр. 98/2006), чл. 194, ст. 4 и 5.

23 У овом погледу посебно су значајна два документа: *Начела европског уговорног права – Principles of European Contract Law* (израдила их је посебна Комисија за европско уговорно право, коју су чинила 23 члана из држава чланица ЕУ, са капацитетом „групе грађана“, а на чијем је челу био дански професор *Ole Lando*), 1998. године и *Unidroit начела међународних приватних уједна – Principles of International Commercial Contracts*, 2004. године.

24 У овом погледу посебну важност имају напори за доношењем *Европског грађанског законика (European Civil Code)*. Мишљења о могућности, уставној основаности и оправданости његовог доношења су сасвим поларизована. Чини се да посебну пажњу заслужују ставови који се заснивају на чврстој утемељености ове могућности на принципима римског права, као и на савременом развоју хармонизованог права ЕУ (посебно кроз директиве и остале секундарне изворе) и праксе европских судова (посебно праксе Европског суда правде). Вид. Е. Hondius, „Towards a European Civil Code“, у: *Towards a European Civil Code*, Kluwer Law International, Амстердам, 2004, стр. 3–20; P. Ch. Muller-Graff, „EC Directives as a Means of Private Law Unification“, у: *Towards a European Civil Code*, Kluwer Law International, Амстердам, 2004, стр. 77–100; W. Van Gerven, „The ECJ Case-law as a Means of Unification of Private Law“, у: *Towards a European Civil Code*, Kluwer Law International, Амстердам, 2004, стр. 101–123.

Залагања о утемељености могућег Европског грађанског законика на поставкама римског права (ново европско приватно право као ново *ius commune*, засновано на мешавини *common law* и *civil law* – мешовити правни систем) истакнута су и у нашој правној литератури. Вид. В. Вулетић, „Да ли је европско приватно право могуће“, *Правни животић*, бр. 11/2008, 87–100.

закона, као и право наслеђивања“. Коначно, уставни основ за доношење Грађанског законика садржан је и у одредбама Устава којима се штите: право на закључење брака и равноправност супружника; слобода одлучивања о рађању; права детета; права и дужности родитеља, посебно породице, мајке, самохраних родитеља и деце.²⁵

IV О неким основним поставкама Нацрта ГЗС

Радна група за израду Нацрта ГЗС, кад је реч о његовим основним поставкама, морала је претходно да заузме ставове о неким отвореним питањима.

На првом месту, потребно је било одредити се за систем грађанског законика: *институционални* (који овим законом покрива три правне области: субјекте права и повезана питања, ствари – што покрива стварне и облигационе односе и тужбе – заштита права)²⁶ и *индективни* (који материју овог законика систематизује у четири или пет целина или грана права: стварно, облигационо, наследно и породично право, као и општи део законика).²⁷ Радна група се логично одредила за модернији и складнији систем: пандектни.

Друго, отворено је питање односа према интелектуалној својини (шире интелектуалним правима). Реч је о специфичном предмету својине (нематеријални), који уз то временом постаје посебно значајан и изазива све већу пажњу законодавца, посебно међународног. Радна група је заузела становиште да ову материју у принципу не треба укључити у Грађански законик, имајући пре свега у виду чињницу да је реч о материји уређеној посебним законима, који се због специфичности предмета регулативе често мењају, а што не би одговарало замишљеној природи норми овог законика (спора амортизација).²⁸

Треће, као и у време доношења Закона о облигационим односима – ЗОО (1978), поставило се питање јединствене или двојне регулативе уговорних односа (грађанскоправни и трговинскоправни уговори). Као што је познато, две велике европске кодификације, двеју великих

25 Устав РС, чл. 58–59, 62–66, 69, ст. 1, 97, тач. 2, 7 и 8.

26 *Code civil*, Аустријски грађански законик и СГЗ (1844), били су управо уређени према овом систему.

27 Швајцарски законик о облигацијама (1911, са каснијим изменама), Италијански грађански законик (1942, са каснијим променама) и Руски грађански законик (1996, са каснијим изменама), уређени су према овом систему.

28 Против регулисања материје индустријске својине и интелектуалних права у овом законик у је и Међународна организација за права индустријске својине, чија је чланица и Србија (*WIPO*).

правних култура, без обзира на поодмакло време (*BGB* – 1900. и *HGB* – 1897, *Code civil* – 1804. и *Code de commerce* – 1807) почивају на принципу двојне регулативе (одвојени грађански и трговински уговори). С друге стране, новије кодификације одликује управо супротан прилаз: принцип јединствене регулативе (Италијански грађански законик, Швајцарски грађански законик, Руски грађански законик), што је и прилаз нашег ЗОО (полазећи од решења Скице за законик о облигацијама и уговори-ма проф. Константиновића). Концепција јединства регулативе облигационих односа, као преовлађујуће усмерење модерних законика, непосредан је и ваљан правни одговор на динамизацију савременог правног саобраћаја, на све већу тзв. *комерцијализацију односа физичких лица* – нетрговаца (производња и продаја за тржиште, комерцијалност свакодневног живота уместо патријархалности и слично),²⁹ што омогућава и захтева продирање правила пословног (трговачког, трговинског) права у грађанско право. Ипак концепција јединственог уређења облигационих односа³⁰ не прејудуцира питања постојања трговинскоправних уговора као посебних уговора одвојених од грађанскоправних. И у правима у којима је такође извршена унификација правила грађанског (нетрговци) и трговинског права (трговци), односно где су правила за уговоре изложена у једном законнику, грађанскоправна правила важе и за трговинскоправне послове, „осим ако за уговоре у привреди није друкчије прописано“, што је чест случај у овим законцима (намера да опште буде правило, а изузетак само изузетак код ових законика по правилу је доживела своју супротност: изузеци су „појели“ правило). Ово су били и разлози да се радна група определи за метод јединствене регулативе.

Четврто, с обзиром на то да се у последње време снажно, како на транснационалном нивоу, тако и на националном, развија нова грана права – потрошачко право, радна група је заузела став да се одређени грађанскоправни аспекти ове гране права (који имају начелну природу и природу правног стандарда) укључе у овај законик, док би остали истоветни аспекти који су подложни честим променама били обухваћени специјализованим прописом (што важи и за бројне друге аспекте заштите потрошача – управноправне, кривичноправне, еколошке, здравствене итд.).

Пето, коначно, радна група за израду овог законика је, свесна чињенице, да је област права која је предмет његове регулативе подложна променама, које одликују не само земље са брзом амортизацијом прописа, већ у одређеној мери и земље са стабилним правним системима,

29 Вид. В. Капор, „Јединство облигационог права и посебна правила за уговоре у привреди“, *Зборник радова са Савештовања о ЗОО*, Београд, 1978, стр. 29–30.

30 Вид. С. Перовић, *Предговор ЗОО*, Београд, 1978, стр. 14–19.

посебну пажњу посветила трима „стубовима носачима“: прво, уградњи постојеће судске праксе и судских ставова, као најбољег верификатора усклађености законских решења са логиком и потребама живота; друго, уградњи релевантних теоријских прилаза поводом бројних отворених питања стварања и примене права у свакодневном правном животу, и треће, поставци бројних правних начела и стандарда који су издржали столетне временске пробе и представљају својеврсно правно благо универзалне вредности и, по правилу, постављају што флексибилнијих правила довољног нивоа општости подложних уговорном обликовању, тамо где разлози заштите јавног поретка, општег добра или неравноправности уговорних страна не захтевају чврста императивна правила.

V Посебно о поставкама регулативе уговора у привреди

1. Општи део

Нацрт ГЗС остао је, као и Закон о облигационим односима, при дефиницији и познавању само двостраних уговора у привреди (оба уговарача привредни субјекти).³¹ Да ли је време за институт једностраних уговора у привреди (ако је само једна страна привредни субјект), с обзиром на то да физичко лице које није регистровани привредни субјект у 21. веку није много „неукији“ субјект у односу на професионалне субјекте у привреди, посебно имајући у виду неспорни тренд „комерцијализације“ уговора грађанског права, наметнут динамиком живота, порастом образованости, развојем технике?

Нацрт ГЗС, као и Скица проф. Константиновића³² и Бечка конвенција,³³ уводи појам „битне повреде уговора“, везујући за њега значајне правне последице, различите од правних последица повреде уговора које се не могу сматрати „битним“. Ово би требало да уведе знатно већу сигурност уговорника у уговорним односима, а допринеће и својеврсној хармонизацији домаћег уговорног права са развојем међународне уговорне регулативе.

Нацрт ГЗС, с правом, напушта нејасни и немушти концепт регулативе института промењених околности из ЗОО³⁴ и враћа га свом изворишту у нас – Општим узансама за промет робе – ОУ (1954).³⁵ Ре-

31 ЗОО, чл. 25, ст. 2.

32 Скица, чл. 95–96.

33 Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе (чл. 25), Беч, 1980, ратификација: *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 10/1, 1984.

34 ЗОО, чл. 133.

35 ОУ, чл. 55–59.

гулатива овог института у Општим узансама у сваком случају била је примеренија, разумљивија, применљивија од нејасних и за нашу праксу некорисних правних стандарда англосаксонског порекла код овог института у Закону о облигационим односима („опште мишљење“, „очекивања уговорних страна“ итд.). Уместо тога правни стандарди попут „изванредни догађаји“, „непредвидљиви догађаји“, „претерано отежано испуњење“ итд. ближи су укусу континенталног правника и практичара.

Нацрт ГЗС исправља пропуст ЗОО и враћа регулативу најшире форме пуномоћја – прокуре, поред осталих форми пуномоћја, чиме се стичу услови да овај институт не „виси“ у Закону о привредним друштвима,³⁶ одакле се може уклонити добијањем природнијег места (овако је поступила и Скица проф. Константиновића³⁷ и швајцарски Законик о облигацијама).³⁸

Нацрт ГЗС уводи дефиницију појма „кривице“, као што је то чинила и Скица проф. Константиновића, за разлику од ЗОО, који такву дефиницију није садржао, што је стварало озбиљне проблеме судској пракси. Ова дефиниција садржи модерније – објективизирано одређење овог појма – дефиниција *in abstracto* (стандард пажње „разумног и пажљивог човека“).³⁹

Нацрт ГЗС уводи у одређеним случајевима и директну одговорност органа правног лица према трећем лицу за проузроковану штету, поред такве одговорности самог правног лица, што није био случај са ЗОО.⁴⁰ Овим се врши усклађивање са Законом о привредним друштвима, који је такву одговорност већ увео,⁴¹ а што је већ опште прихваћено правило регулативе привредних друштава.

2. Специјализовани део

Кад је реч о појединачним уговорима, посебно уговорима у привреди (специјализовани део), Нацрт ГЗС учинио је озбиљне помаке на-

36 Закон о привредним друштвима – ЗОПД (*Службени гласник РС*, бр. 36/11 и 99/11), чл. 35–43.

37 Скица, чл. 66–71.

38 Швајцарски законик о облигацијама, чл. 458–461.

39 Скица, чл. 127. Вид. М. Орлић, „Есеј о кривици“, *Правни животи*, бр. 1–2/2009, 182–188; М. Васиљевић, „Civil Law and Business Judgment Rule“, *Annals of the Faculty of Law in Belgrade*, бр. 3/2012, стр. 7–38; М. Караникић-Мирић, *Кривица као основ деликтне одговорности у грађанском праву*, Београд, 2009, стр. 326–328.

40 ЗОО, чл. 172.

41 ЗОПД, чл. 61 и 78.

пред, иако је и даље остало доста питања која се налазе у сфери отворених.

Прво, Нацрт ГЗС при опредељењу да ли неке неименоване уговоре треба учинити именованим у неким случајевима није имао дилеме, док је у другим имао, опредељујући се у неким случајевима да за потребе јавне расправе неке уговоре ипак укључи, а неке за сада не, што опет не значи да ће у коначном то бити непромењено. У групу уговора у привреди код којих, чини се, постоји чврсто уверење да треба да буду ткиво овог законика спадају свакако: уговор о ортаклуку, уговор о дистрибуцији, издавачки уговор, уговор о финансијском лизингу и уговор о факторингу. У групу уговора који за сада нису укључени у ткиво законика, а који би по свему судећи требало да буду укључени, спадају свакако уговори о раду (појединачни, колективни, типски).⁴² Разлози за ово су вишеструки: прво, правно-политички – дизање нивоа правне сигурности запослених; друго, наставно-научни – враћање радног права својој грађанскоправној основи и приватном праву, што оно по својој првенственој вокацији у основи и јесте, те тиме и удаљење од јавноправне основе; треће, развојни – раздвајање радног права као гране приватног права од социјалног права као гране јавног права. С друге стране, у ову радну верзију законика укључен је уговор о сарадњи у пољопривреди и уговор о франшизингу, који по свему судећи треба да у коначној верзији ипак изостану (први, јер је у доброј мери реликт прошлости, а други, јер није довољно развијен у пословној пракси и пословној свести те би регулатива укочила његов развој). Најзад, остаје отворено питање како поступити са уговором о испоруци инвестиционе опреме, уговором о форфетингу и уговором о *time sharing*-у?

Друго, регулатива уговора који су заслужили „право грађанства“ у овом законик у учињена је из различитих разлога: уговор о ортаклуку,⁴³ јер представља грађанскоправну природу уговора о оснивању сваке форме привредног друштва; уговор о дистрибуцији, јер представља довољно осамостаљену и специфичну форму уговора о продаји; издавачки уговор, због значаја заштите аутора и ауторских права;⁴⁴ уговор о финансијском лизингу и уговор о факторингу, јер су већ именовани у посебним законима и како би се појачала потреба престанка регулативе појединачних уговора посебним законом за сваки уговор (статусни део ових закона могао би остати или се укључити у друге законе статусне природе).

42 То чини и швајцарски Законик о облигацијама, чл. 319–362.

43 Регулисала га је и Скица – „привредно удружење грађана“, чл. 590–627; швајцарски Законик о облигацијама, чл. 530–551.

44 Овај уговор регулише и Скица, чл. 706–733, као и швајцарски Законик о облигацијама, чл. 380–393.

Уговори у привреди који нису обухваћени садашњом верзијом овог закона, нарочито: уговор о испоруци инвестиционе опреме (да ли теорија мешовитог уговора: нарочито уговора о делу, уговора о грађењу, уговора о продаји може бити довољна?), уговор о форфетингу (да ли су одређене разлике у односу на уговор о факторингу довољне за посебну регулативу?), уговор о *time sharing*-у (као временско коришћење туристичких објеката које се „покрива“ регулативом других именованих уговора чије одлике има овај неименовани уговор применом теорије мешовитих уговора), по нашем уверењу ипак треба да остану изван затворених врата овог закона (то неће умањити правну сигурност уговорника, а омогућиће њихово снажније правно профилисање и динамичнији развој).

Треће, Нацрт ГЗС садржи доста унапређења регулативе бројних именованих уговора у привреди: уговор о продаји (посебно усклађивање са решењима из Скице проф. Константиновића и релевантних међународних конвенција); уговор о заступању (увођење претпоставке овлашћења заступника да у име и за рачун налогодавца закључује уговоре с трећим лицем, по основу самог закљученог уговора о заступању, а не само по добијеном посебном или генералном овлашћењу, јер је то есенцијална разлика од уговора о посредовању); уговор о грађењу, који је по својој грађанскоправној природи уговор о делу (приближен је овој основи и очишћен од регулативе која је по својој природи узансног карактера – хитни непредвиђени радови, измена цене грађења, фиксна цена итд.);⁴⁵ уговори о превозу (регулисани су на нивоу општих норми и принципа,⁴⁶ са корекцијама постојећих решења условљеним модерним развојем (електронске превозне исправе, електронски потпис и сл.), препуштајући тако посебним законима и међународним конвенцијама да регулишу детаљније бројна специфична појединачна питања правних односа уговорника, зависно од гране превоза (укључујући и комбиновани превоз)); туристички уговори (жива, пре свега, међународна активност, јер је реч о делатности која је по својој природи међународна, на доношењу низа нових правила која иновирају постојеће конвенције на плану специфициране заштите корисника ових услуга као потрошача, укључена је интегративно у ткиво овог закона); уговори о осигурању (модернизација бројних решења и усклађивање са новим директивама ЕУ).

45 ЗОО, чл. 634, 636, 637 и 639.

46 Упор. ЗОО, чл. 648–685; Скица, чл. 669–705; швајцарски Законик о облигацијама, чл. 440–457.

VI Посебно о поставкама регулативе банкарских послова

Банкарски послови регулисани су у Нацрту ГЗС у сажетој форми (општа начела појединих института и принципи), водећи рачуна о томе да брз развој технике условљава флексибилност ове регулативе и налаже остављање простора развоју аутономне регулативе. Ово практично значи да је регулатива појединих послова банкарског права у оваквом законнику непотребна, с обзиром на то да је и у ЗОО исхитрена, без критеријума и неконзистентна. Разлози за овакав став су различити, зависно од уговора појединачно посматраних – неки су непотребно извучени из своје грађанскоправне основе, а неким је боље да остану у водама аутономне регулативе, банкарске праксе и општих принципа.

Прво, отворено је питање да ли овај законик треба да регулише уговор о кредиту као посебан уговор или да регулатива уговора о зајму обухвати и специфичности везане за овај уговор (уговорне стране, претпостављена камата, намена, обезбеђење и др.).⁴⁷ Посебну регулативу уговора о кредиту нема ни Скица проф. Константиновића, ни швајцарски Законик о облигацијама.

Друго, отворено је такође и питање да ли банкарски депозити треба да буду посебно регулисани или да се са специфичностима додају посебним случајевима оставе регулисаним у ЗОО,⁴⁸ с обзиром на то да су по својој грађанскоправној природи такође уговори о остави, са одређеним специфичностима диктираним особеностима предмета (које основну обавезу од чувања протежу и на управљање и слично). На овај начин би изостала потреба да се у оквиру банкарских послова регулишу: уговор о сефу, уговор о штедњи, неновчани и новчани депозити, депозити хартија од вредности. Посебну регулативу ових уговора нема ни Скица проф. Константиновића, ни швајцарски Законик о облигацијама. Исти прилаз требало би да важи и за уговор о ускладиштењу, који је по својој грађанскоправној природи уговор о остави, а кога ЗОО посебно регулише, што чини и Скица, али не и швајцарски Законик о облигацијама, који овај уговор уређује као посебну форму уговора о остави,⁴⁹ попут оставе код хотелијера (коју опет наш ЗОО и Скица регулишу као посебну форму уговора о остави). Овакав прилаз захтевао би да се складишница уреди са другим појединачним хартијама од вредности у оквиру дела о хартијама од вредности, што је и логичније.

47 Упор. ЗОО, чл. 557–566 и чл. 1065–1071.

48 Упор. ЗОО: уговор о остави – посебни случајеви: чл. 722 – 729; новчани депозит, чл. 1035–1042; улог на штедњу, чл. 1043–1046; депозит хартија од вредности, чл. 1047–1051; сеф, чл. 1061–1064.

49 Упор. ЗОО, чл. 730–739; Скица, чл. 758–763 и швајцарски Законик о облигацијама, чл. 482–486.

Треће, питање регулативе банкарске гаранције у делу банкарских послова, и поред таквог укључења у Нацрт ГЗС остаје и даље отворено јер ово и није само институт банкарског права, већ специфично персонално (лично) средство обезбеђења, где се у улози гаранта не мора наћи само банка, већ и сваки други привредни субјект. Дакле, „банкарска гаранција“ би требало да постане „гаранција“ и да се уреди у оквиру института „јемства“ (јемац платац – солидарно јемство),⁵⁰ уз јачање апстрактности на терет каузалности – „за случај да му треће лице не испуни обавезу о доспелости“.⁵¹ Банкарску гаранцију као посебан институт не регулише ни Скица проф. Константиновића, ни швајцарски Законик о облигацијама.

Четврто, од банкарских послова остаје дакле питање уређења посла текућег рачуна и документарног акредитива. Банкарски текући рачун уређен је у ЗОО и у Скици проф. Константиновића,⁵² али није уређен у швајцарском Законнику о облигацијама. Како се овај посао базира на уговору о налогу, то се чини да нема потребе за посебном регулативом. Документарни акредитив није уређен ни у Скици проф. Константиновића, ни у швајцарском Законнику о облигацијама, али је уређен у нашем ЗОО.⁵³ Банкарски акредитив по својој грађанскоправној природи такође се базира на уговору о налогу, који је уређен свим грађанским законима или облигационим законима, па и нашим ЗОО.⁵⁴ С друге стране, документарни акредитив уређује се на међународном плану Једнообразним правилима и обичајима за документарне акредитиве (које је донела Међународна трговинска комора (МТК) у Паризу и која се с времена на време иновирају).⁵⁵ Основно питање је да ли је потребна регулатива овог института у ГЗС или је довољна регулатива уговора о налогу и аутономна регулатива (Једнообразна правила и уговори). Ако би се стало на становиште да „остала“ регулатива није довољна и да би правна сигурност била угрожена, те да би остале бројне правне празнине, онда би одговор нужно био позитиван. Да би се дао такав одговор требало би проверити колико се у судској пракси у погледу овог института вршило позивање на ЗОО, а колико на аутономну регулативу (општу и посебну). Наш прелиминарни утисак је да су се судови више ослањали на аутономне изворе, који су у стању да брже прате промене банкарске технике пословања (*SWIFT, EDI, EDIFACT*), која све више постаје елек-

50 ЗОО, чл. 997–1019.

51 ЗОО, чл. 1083.

52 ЗОО, чл. 1052–1060; Скица, чл. 1033–1041.

53 ЗОО, чл. 1072–1082.

54 ЗОО, чл. 749–770.

55 Публикација МТК 500, са ступањем на снагу 1. јануара 1994. године и Публикација МТК 600, са ступањем на снагу 1. јула 2007. године.

тронска, што закони, а посебно законици не могу да прате, нарочито ако оду даље од принципа. Уз то, и банкарска пракса (која није прерасла у обичај) у овој области постала је снажан извор права.⁵⁶

Најзад, нема посебног разлога да се регулатива института банкарског документарног акредитива повласти у односу на регулативу блиског института *банкарскої документарної инкаса*, који никад није био регулисан у ЗОО, а ипак је у пракси, захваљујући осталим правним изворима (регулисан уговор о налогу, аутономни изори општег и појединачног нивоа, постојање такође Једнообразних правила МТК за документарни инкасо⁵⁷ и уговора) и оформљеној пракси поступања функционисао са истим нивоом правне сигурности, као и документарни акредитив, који је био и законски регулисан. Уосталом, ако је ово био разлог за повлашћивање овог института у смислу закона, онда је сам законодавац себе демантовао увођењем *иреййосійавке ойозивосійи акредитива* (ако није друкчије изричито уговорено), чиме се већ самим законом руши *ratio* овог института, као специфичног средства обезбеђења корисника акредитива, ако он учини „ризик првог чина“ у уговорном односу (испоручи робу, изврши услугу).

VII Посебно о поставкама регулативе хартија од вредности

Хартије од вредности, као и банкарски послови, треба да буду обухваћене Грађанским закоником на нивоу општих принципа и начела, посебно серијске, док би се индивидуалне могле регулисати и детаљније, при чему се мора водити рачуна да развој технике омогућује тзв. дематеријализацију хартија и електронски потпис, што мења битна правила везана за ове исправе. ГЗС у основи тако и поступа код ове регулативе, за разлику од банкарских послова, где и поред рестриктивног прилаза има места даљим рестрикцијама.

Прво, серијске хартије од вредности – дематеријализација. Регулативу хартија од вредности у ГЗС треба изричито везати за појединачне хартије, док би се за серијске хартије (акције, обвезнице, комерцијалне хартије и др.), за које је посебним законима уведена обавеза дематеријализације (издавање уписом на одговарајуће власничке рачуне прописаног регистра), морала установити нова општа правила. Ово важи за: 1) појам хартије од вредности, 2) битне елементе, 3) на кога

56 ЗОО на више места говори о „утврђеној пракси између уговорних страна“. Вид. чл. 32, ст. 2 и 39, ст. 2.

57 Публикација МТК 522, са применом од 1. јануара 1996. године.

хартија од вредности може гласити (серијске не могу, у принципу, на доносиоца), 4) настанак обавезе, 5) принцип инкорпорације, 6) принцип презентације, 7) принцип индосирања, 8) доказивање законитости преноса и забрану преноса, 9) принцип амортизације, која код серијских хартија од вредности не би била могућа.⁵⁸

Друго, регулативу појединачних хартија од вредности или исправа са одређеним својствима хартија од вредности у ГЗС треба учинити доследном (што се за садашњу фазу не може сасвим рећи), с обзиром на то да Закон о облигационим односима регулише нпр. товарни лист (не као хартију од вредности) и складишницу,⁵⁹ али не регулише коносман (теретница), исправе комбинованог превоза ствари или шпедитерске исправе. Такође, нема ни једне одредбе о путним картама или пртљажници. Све ове исправе, било да имају природу хартија од вредности или легитимационих исправа, данас се издају и у материјалној и у електронској форми и законик мора пратити такав развој и, ако је могуће, својим решењима га предупредити и омогућити.

Треће, посебно, са становишта правне сигурности, осетљиво је питање да ли применити законски концепт тзв. именованих хартија од вредности или отворити простор и за тзв. *неименоване хартије од вредности* (исправе које имају такву природу могло би овлашћено тело утврдити као такве на основу законског овлашћења – Комисија за хартије од вредности код серијских хартија од вредности, Привредна комора код појединачних, на пример).

VIII Уместо закључка

После конституисања више држава на простору раније Југославије својеврсни национални нормативни романтизам запљуснуо је нове државе. Нови закони се „пишу“ (чудном техником) и тамо где има реалне потребе и тамо где свакако нема, али новокомпоновани суверенитети, ваљда, у правном заокружењу виде и своју целовитост. То је разлог зашто су све раније републике донеле „нове“ Законе о облигационим односима,⁶⁰ иако је изворни из 1978. године у струковној и научној јавности оцењиван најпохвалније и најужорније. Србија, која је

58 Вид. ЗОО, чл. 234, 235, 236, 237, 239, 240, 242–247, 248, 249, 260.

59 Вид. ЗОО, чл. 655–657, 740–748.

60 Вид. С. Перовић, „Кодификације уговорног права у савременим условима“, *Правни живоић*, бр. 11/2008, стр. 5–28; Б. Мораит, „О преднацрту Грађанског законика Републике Србије“, *Правни живоић*, бр. 10/2010, стр. 521–534; Г. Галев, „У сусрет кодификацији грађанског права Републике Македоније“, *Правни живоић*, бр. 10/2010, стр. 535–553.

ранијем ЗОО, који у њој с правом и сада важи, дала највише свог и националног и научног легитимитета, не без разлога, одлучила је да не понавља „већ виђено“ и да иде корак даље: припрема и доношење новог Грађанског законика, по систему јединственог уређења грађанских и трговачких послова и уз ослонац на чврст темељ који твори управо Закон о облигационим односима. Како је више од тридесет година његове примене изнедрило и неке његове слабости у контексту новог времена, нових сазнања, развоја правне науке и технике, доминације регионалне и међународне регулативе над националном, то ће свакако бројна решења овог закона бити преиспитана и извесно и на нов начин уређена. У овом раду учињен је управо један покушај оцене неких постојећих решења овог закона у вези са општим институтима, уговорима у привреди, хартијама од вредности и банкарским пословима и, с тим у вези, нацрта основа решења будућег ГЗС.

Mirko VASILJEVIĆ, PhD

Professor at the Faculty of Law University of Belgrade

President of the Foreign Trade Court of Arbitration at the Serbian Chamber of Commerce

ECONOMY AND NEW SERBIAN CIVIL CODE

Summary

In this article the author critically analyzes the solutions of draft Serbian Civil code (SCC), in relation to existing Law on Contracts and Torts as well as in comparison to ranges of relevant identical regulations in certain reference countries, which is, in international or regional regulations. Since answers to these questions request previous answer to question of validity of certain codification movement, as well as answer to the question of range and importance of the first Civil code of modern Serbia (1844), the author firstly argues these questions and basically takes a positive stand. Also, the author seeks for answer to the question if the new Serbian Civil code is a need and/or necessity and answers positively: both, the need and the necessity. Further on, critical observations are made of basic postulates of Draft SCC, postulates of commercial contracts regulations – general and special part, postulates of banking contracts regulations and postulates of securities regulations. Giving basically positive judgment of Draft SCC, the author nevertheless criticizes its approach to the banking contracts regulations and securities regulations, advocating even more

restrictive approach in banking contracts (especially because of frequent changes and the primary role of autonomous international regulations and more coherent approach to securities system (bearing in mind the fact that numerous other domestic and international sources exist also here).

Key words: *codification, economy, Civil code, general contract rules, commercial contracts, banking contracts, securities, specially about commercial contracts postulates (general and specialized part).*